

Hier vint men bescreven hoe dat 't Heylighe Cruys quam tot Breda

OMme dat die reden es vergheten,
Ende luttel liede sijn, diet weten,
Hoe 't Heylighe Cruce quam te Breda,
Wan'ic u segghen, hoert daer na,
5 Wie si waren, die't daden maken;
Der waerheit sal ic niet messaken.
Want ¹ hier voermaels es ghesciet,
En weten't alle die liede niet,
Des wil ic u den sin verclaren
10 Ende die reden openbaren,
Op dat mi God daer toe ghesterke.

HEt was een coninc in Deenmerke,
Hi hadde een dochter alsoe scoene,
Dat si met allen rechte crone
15 Mocht hebben ghedraghen in 't Roemsche Rike,
Want men vant nower haer ghelike
Van doechden *ende* van hoosschen seden,
Noch soe volmaect van allen leden.
Oec hadde hoer vader den meesten scat,
20 Die doen enich man besat,
Die hem van ouden tiden was bleven,
Van dat die heydene waren verdreven
Uyt Deenmerken met ghewelde.
Dus was hi rike van groten ghelde.
25 Dat vernam een grote landshere,
En sende boden over mere.
Die boden quamen in corten stonden,
Daer si den Deenschen coninc vonden.
Si seiden: "Here coninc Magnus!
30 Wi comen van David den Bruys,

[1v]

---

1. Lees: Wat

Den edelen coninc van Scotlant,
Die heeft ons hier tot u ghesant,
Te proeven, hoe 't u waer bequame,
Dat hi uwer dochter te wive name,
35 Mede te leydene sijn leven,
Ende ghise hem goeden wilt ende gheven.
Het's een die scoenste jonghelinc,
Die noyt wilt met honden vinc,
Oec es hi rijk, vroet ende coene.
40 Heer coninc, haddi sijns te doene,
Ghi mocht u tot hem wel verlaten,
Dat hi u comen soude te baten
Met menghen Scotte te wapenen goet."
Doe die coninc dit verstoet,
45 Hi seyde: "Ghi heren, blijft hier binnen;
Ic sal ghespreken die coninginne
Ende mine broeders beide
Eer ic uyt der zalen scheide."
Si ghinghen te rade onder hem vieren,
50 Si en consten beters niet visieren,
Dan si hem rieden, dat hijt dade.

DUs quam die coninc uten rade.
Hi dede den boden ere ende lieue,
Hi gaefs hem zeghel ende brieue,
55 Hi hinc daer sinen zeghel ane.
Men soudse hem seynden te ABERDANE,
Ende soe uele goeds daer mede,
Op dat die coninc wel bestede;
Hi sal moghen met groter eren
60 Tornieren ende breken speren,
Dat seg ic v met ware tale.
Doen ghinc men eten in die zale;
Daer was ghedient met groten loue
Als men pleecht te coninx houe.

65 **D**Oen die maeltijt was ghedaen,
Sijn die boden op ghestaen.
Si seyden: "Heer coninc, wi willen van stede."

Die coninc sprac: "Ghi moet noch beden,
Ghi en moecht noch nower trecken,
70 Ic sal v anders doen berecken."
Doen riep die coninc enen cleric
Ende dede hem gheuen .xxx. merc.
Hi seyde: "Nu groet mi sonder spotten
Den edelen coninc vanden SCOTTEN,
75 Ende segt hem, dat hi si in hoghen:
Wi selen comen, soe wi eerst moghen."
Si seyden: "Heer coninc, blijft ghesont."
Doe dede men't allen den lieden cont,
Dat die ioncurouwe sou werden bruyt.
80 Die coninc sende boden uyt
Om sine manne, om sine maghen,
Die daer quamen in corten daghen.
Si ghinghen metten coninc te rade,
Hoe dat hijt best met eeren dade.
85 Die heren rieden den coninc dat,
Dat hi en spaerde ghenen scat.
Men dede daer copen dier ghewant,
Dat beste, dat men te cope vant,
Ende uoedinghe graeu ende bont,
90 Dat coste menich dier pont;
Men gaeft den heren ende den urouwen
Daer mochte men grote feeste scouwen.
Men ghinc daer bonghen ende pipen.
Die feeste was ghedaen te RIPEN;
95 Men liet daer weder meester nocte knecht,
Si en waren alle wel berecht.

DIe coninc hadde een scip doen reken,
Daermen wonder af mocht spreken;
In DEENMERKE bleef gheen soe vast.
100 Daer in stont die scoenste mast,
Diemen binnen NOORWEGHEN vant,
Die ree, dat zeyl ende dat ghewant
Ne mochte gheen man uolprisen.
Die coninc hadde dit scip doen spisen,
105 Dat soude hi node hebben ghelaten.

Men droech daer bier in met uaten,
Dat te LUBEKE was ghebrouwen.
Soe dedemen oec te minen trouwen
Vele broets met groten sacken,
110 Dat te RIPEN was ghebacken;
DEENSCHEN baken, DEENSCHEN ulecken
Die harde dicke waren van specken,
Rentuleesch ende scapen mede,
Dat herde wit was in den snede, [3v]
115 Wilbraet ende venisoene,
Boter, kесе, wit ende groene,
Erweten ende bonen,
Die daer comen waren van SCONEN,
Stocuissche ende makereel,
120 Paeldringhe ende pinperneel,
Soete water, borninchout,
Loec, ayuyn, asijn ende sout,
Peper, was, comijn ende kersen:
Van allen desen uerseiden mersen
125 Was herde vele binnen den kiele,
Op aenture oft gheuiele,
Dat si yewer waren uersteken,
Dat hem niet en mochte ghebreken,
Si en hadden van allen binnen der boort,
130 Recht oft ware in een poort.

DOent al gader was gheladen,
Ende elc gheleecht te sinen staden,
Doen ghincmen brenghen matten scrinen.
Elc mattennoet koes daer den sinen,
135 Men lede elken in sijnre stat,
Doen ghincmen brenghen den grote scat,
Twee ende viertich tonnen vol. [4r]
Die coninc was oec niet soe dol,
Hi en sette daer bi enen ruwaert,
140 Dat was sijn broeder her EERAERT,
Die totten scatte soude sien;
Hi was die ioncste vanden drien.
Heer GODEUAERT bleef bider bruyt.

Daer mochtmen horen groot gheluyt,
145 Beyde uan trompen ende van bonghen;
Daer was gheuedelt ende ghesonghen
Voer die scone goedertiere.
Men sach daer menighe cameriere;
Scone maeghde, scone urouwen
150 Mochtemen daer met hopen scouwen,
Meneghen ridder, menighen seriant.
Heer GODEUAERT nam bi der hant
Des coninx dochter, die ionghe bruyt.
Hi leydese ter zeewaert uyt,
155 Daer dat scip lach al bereet.
Het moeste daer comen aen een ghesceet
Tusschen der dochter ende der moeder.
Die coninc sprac: "Heer GODEUAERT broeder!
Ic beuele [v] mijnre dochter.
160 Mi waer leet, ghesciede haer lochter. [4v]
Oec wil ic, dat ghijs mi gheloeft;
Ic beueelse v op v hoeft.
Missciede hoer yet bi uwen scouden,
Dat soudic aen v seluen houden."
165 Heer GODEUAERT sprac: "Bi mijnre trouwe,
Ic sal bewaren die ioncfrouwe
Recht of si waer mijn eyghen kynt.
Om haer en sorghet niet en twint."
"Nu vaert met Gode, onsen here,
170 Groet mi DAUID den coninc sere."
Die coninginne bleef staen opt lant;
Si makede een cruce metter hant
En beual te Gode die bruyt.
Si ghinghen te zeyle ende zeylden uyt.
175 Daer seylden si den enen dach,
Den anderen, die daer na ghelach.

DOen si quamen op die hoghe zee,
Waert der ioncfrouwen alsoe wee,
Si en conste niet een woort ghespreken:
180 Van siecten docht haer therte breken.
Des waert heer GODEUAERT scier gheware

Ende quam sitten neuen hare.
Hi seyde: "Ioncfrouwe, hebdt Gode voer ogen, [5r]
Die vele wilde doer ons ghedoghen:
185 Hi liet hem bynden aen een calumne,"
Ende met dien woorde sach hi omme,
Ende riep: "Ghenade, here God!
Nu doet met mi al uwe ghebod."
Wat helpe, dat ict v makede lanc.
190 Die ioncfrouwe waert soe cranc,
Si moeste steruen, alst God gheboot:
Te sonne op ganghe was si doot.
Alle, die waren binnen den kiele,
Baden Gode uoer haer ziele.
195 Doen [si] laghen in haer ghebede,
Woude die kiel niet van stede,
Men hadde den doden gheworpen uyt.
Doen waert daer een groet gheluyt;
Die stierman riep: "Nu hoort, nu hoort!
200 Men werpe den doden ouer boort,
Soe machmen zeylen, waermen wille;
Ghi siet wel, dat wi ligghen stille."
Dit dochte den heren wesen goet,
Na dien dat gheschepen stoet.
205 Men dede haer uyt haer dier ghewaden
Ende benayese in lijnwaden. [5v]
Daer op soe nayede men ene crone
Van sindale roet ende scone
Tot enen teken, waermense vint,
210 Dat si es eens coninx kint;
Ende men besloechse in ene matte,
Ende settese ouer boort int natte.
Die doen hadde ghesien wat rouwen,
Dat daer dreuen die scone vrouwen,
215 Doen sise int water saghén driuen,
Dat en mochte gheen man volscriuen.

HEer EERAERT sprac: "Wats nu die raet
Na dien dat gheschepen staet?
Varen wi weder tot huys te lande,

220 Men saels ons allen spreken scande.
Men sal ons gheuen quade woort
Ende segghen: wi hebben die bruyt uermoert.
Eest dat wi uaren in SCOTLANT,
Daer selen wi laten swaren pant;
225 Wi en selen moghen niet uerdinghen,
Dat wi die ioncfrou niet ende bringhen.

HEer GODEUAERT sprac: “Mi dunct beste,
Dat wi zeylen int zuytweste,
Aen BRABANTS side, in enen hoec, [6r]
230 Aen een bosch ende in een broec
Daer wi beesten vinden ende bien,
Daer en mach ons niet misschien.
Daer salic maken doen een hof,
Daermen langhe sal spreken of.
235 Daer selen wi leiden onse leuen
Ende malc den anderen niet begheuen.”
Dit waren mijns heren GODEUAERTS worden.
Si ghinghen te zeyle; die wynt was norden.
Doen si quamen in corter stonde
240 Te NIEWER HAUEN voer MERCMONDE,
Daer worpensi horen ancker uyt.
In dat scip waert groet gheluyt.
Si scenen dronken van BREEMSCHEN biere.
In enen boot soe ghincker viere,
245 Die opwaerts royden lants der MERKEN,
Soe dat si quamen voer ANSKERKEN.
Van danen roeyden si bat uoert
Tote BREDA bider poort.
Daer vonden si enen sconen hil,
250 Aldaer behaghet hem soe wil,
Dat si daer setten een baken,
Om dat si daer weder wilden gheraken. [6v]
Haer oghen lieten si omme gaen,
Ende saghen enen boem daer staen,
255 Met groenen bladeren wel ghecleit,
Op een gheraemte wel gheleit,
Soe datmer onder mochte gaen.

Onder den boem saghen si staen
Twee tafelen scoene ende lanc:
260 Bi elke tafele stont ene banc,
Als ofmen daer aen soude sitten eten,
Maer si en consten niet gheweten,
Wat dat bediede cleine ofte groot.
Si ghinghen weder binnen den boot
265 Ende royden uyt met snelre vaert
Weder tot haren kyele waert,
Daer die heren in laghen stille.
Si ghinghen segghen van enen hille,
Die die scoenste waer, diemen vonde,
270 Ende dat daer wel een huys op stonde.
Die heren hebben hem dies uermeten,
Ten yersten dat si hadden gheten,
Souden si uaren besien die stede
Ende die poort van BREDA mede.
275 Men ghinc decken ende dwaen. [7r]
Doen die maeltijt was ghedaen,
Sprac heer GODEUAERT ouerluyt:
“Die mede willen, trecken uyt!”
Seuentiene vromer man,
280 Die ic ghenoomen niet en can,
Ghinghen met hem ouer boort
In den boot ende royden voort.
Doen die heren quamen te lande,
Ghinghen si doen haer offerande
285 Ende hoerden misse in die heylighe kerke.
Dus quamen hier die van DEENMERKE,
Daer die van STRIEN af sijn gheboren
Ende die van WIELDRECHT, als wi horen.
Doen die misse was volent,
290 Ghinghen si wandelen al omtrent
Ende besaghen die poort al omme,
Die rechte straten ende die cromme.

DIt sach heer HEINRIC VAN BREDA,
Hi stond op ende ghinc hem na
295 Ende hietse willecome sijn.

“Dat lone v God, here mijn!”
Sprac heer GODEUAERT VAN DENOYS;
Hi const wel DIETSCHEN ende FRANSOYS: [7v]
Hi hadde ghewoent int WALSCHE lant.
300 Die een nam anderen bider hant;
Hi leyden met hem in sine zale.
Daer was tale ende weder tale
Van hoghen saken lanc ende breed.
Hier binnen was die spise ghereet;
305 Die sluter quam daer voort ghegaen,
Hi seide hem, dat si ghinghen dwaen
Ende datmen tafelen decken soude.
Men mochte gaen eten als men woude.
Doen die heren waren gheseten,
310 Men brocht hem spise; si ghinghen eten.
Daer was ghedient wel te danke
Van goeder spisen, van goeden dranke.
Doen die maeltijt was ghedaen,
Sijn die heren op ghestaen.
315 Deen nam den anderen bider hant
Ende ghinghen wandelen op dat sant,
Albuten op der MERKEN stroem,
Soe dat si quamen aenden boem,
Die daer heer ANCEM hadde gheset.
320 Aldaer behaghet hem uele te bet,
Dan erghent dede omtrent die poort. [8r]
Doen sprac heer GODEUAERT dese woort:
“Biden here vanden trone,
Het es hier vtermaten scoene.
325 Wiens es dit erue ende dit lant?
Wie heeft hier desen boem gheplant?
Wie heften aldus wel doen leiden
Ende sine zwighen dus doen spreiden?
Ende wat bedieden dese plancken,
330 Dese tafelen en dese bancken?
Lieuue here, dat segt mi.”

“**H**Ere, hier woent een goet man bi,
Die es gheheiten heer ANCEM HEY,

Die pleecht hier inden tijt van mey
335 Te comen driuen sijn iolijt
Ende te corten sinen tijt
Met sinen ghebueren, met sinen laten,
Beide met riken ende met maten.
Hi doet hier dranc ende spise bringhen,
340 Hi doetse lachen ende singhen,
Hi doet hem al haers leids uergheten,
Hi gaet hier bi hem sitten eten.
Dat doet hi al om sijn ghewin:
Si voeren sijn hoy, sijn coren in,
345 Si varen met sinen boden int wout,
Ende halen hem sijn borninc hout;
Si doen hem al dat hi begheert.
Dese goede man es vele eren weert.
Sijn es dit erue alenen gader,
350 Ende es hem bleuen van sinen vader,
Daer omme soude hijs ghelosen node.”
“Ay goeder! seint daer enen bode.”
“Hi sal daer varinghe sijn ghelopen.”
“Laet vraghen, of hijt wille uercopen.
355 Had ic den goeden man ghesproken,
Ende ghi daer toe wilt helpen stoken,
Dat ic daer aen mocht gheraken,
Soe woudic hier een huys doen maken
In te wonen met minen maghen.”

[8v]

360 **M**Yn here HEINRIC riep: “AERT HAGHEN,
Gaet hier te mi, wel lieue garsoen!
Ghi moet mi ene boodscap doen.
Laet sien, of ghi yet lopen cont.
Ghi wit wel, waer heer ANCEM woent?
365 Gaet, segt hem, dat ic hem ontbiede,
Dat hier sijn comen goede liede,
Die sine erue willen copen:
Hi mach hier halen ghelt met hopen,
Can hi te tide ghesegghen, ja.”
370 AERT HAGHEN seide: “Addyeu, ic ga.”
Hi nam enen spiet in die hant,

[9r]

Hi liep daer hi heren ANCEM vant.
 Hi seide: "Here ANCEM, goeden dach
 Gheue v God, diet wel doen mach.
 375 Ay here, mijn here bidt v sere,
 Dat ghi daer coemt, daer is een here,
 Die v erue wille copen,
 Daer om coem ic hier ghelopen.
 Coemt, wijst hem putte ende palen;
 380 Hi sal v herde wel betalen.
 Ic hoorde, dat hem die here vermat
 Onder den boem aldaer hi sat."
 "Gaet, segt hem, dat ics niet en doe:
 Ic cochter lieuer erue toe,
 385 Dan ic mijn erue liete smalen;
 Ic gheue luttel om sijn betalen.
 Soudic mijn vij kinder onteruen?
 Ic soude lieuer der penninghe deruen."
 Doen AERNOUT HAGHEN dat uerhoorde,
 390 Dat hem mijn heer ANCEM stoorde, [9v]
 Hi seide: "Heer ANCEM, blijft met Gode!
 Dat ic seide, seidic als bode;
 Ic seide, als men mi beuel."
 ARNOUT HAGHEN, "dat wetic wel:
 395 Ghi en hebt anders niet ghedaen."
 "Blijft te Gode, ende ic wil gaen.
 Wildi anders yet ontbieden
 Minen here? ic saelt hem bedieden."
 "Ja, segt hem, dat hi elre spiet:
 400 Mijn erue inne uercope ic niet."
 Dus es AERNOUT van danen ghesceden.
 Hi vant die heren onder hem beden
 Onder den boem, daer hise liet.
 Her HEINRIC vraghede: "Coemt hi yet?"
 405 "Neen hi, here, bi sente JAN!"
 Her GODEUAERT sprac: "Daer en ² leit niet an.
 En coemt hi niet, soe bliue ³ al daer;

---

2. Hs. ende

3. Lees?: bliue hi

Sijn houerde heeft mi ommaer.
 Ic houde luttel van sijnre veten;
 410 Nochtan salicker maken [k]eten ⁴
 Ende logieren na minen wille
 Opt alder scoenste vanden hille.
 Mine compane cleine ende grote, ⁵ [10r]
 Maect v ghereet, gaet inden bote
 415 Ende doet ons comen metter spoet
 Onse vriende ende onse goet.”
 Elc man dede daer toe sijn beste,
 Niemandt en woude sijn die leste.
 Si brachten daer den kiel met spoede
 420 Metten luden ende metten goede.
 Dat si comen waren alsoe,
 Des waren die DENEN blide ende vroe.
 Die stierman, die quam ter ⁶ boort;
 Voer hem allen sprac hi dit woort:
 425 “Heer GODEUAERT, wat willen wi begripen ?”
 “Men sal gaen doen die bilen slipen.
 Alle die boeme moeten ter neder,
 Die daer staen uoert ende weder.
 Men moet hier anders ordineren:
 430 Wi moeten metter haest logeren,
 Selen wi behouden, dat wi bringhen.
 Maer hoet v wel van enen dinghen:
 Dat ghi den boem niet en gheraect,
 Daer tafelen onder staen ghemaect.”
 435 Si daden, datmen hem beual.
 Si hieuwen der bome grote ghetal; [10v]
 Dat meeste hout werpmen int water.
 [...]

Vanden anderen maecten si keten,
 Alsoe heer GODEUAERT had gheheten.
 440 Doen si ghemaect waren ende ghedect,

---

4. Hs. heten

5. Syntactische structuur onduidelijk. Deze regel kan ook bij de vorige zin horen.

6. Bedoeld lijkt: van boord

Sijnre die DENEN in ghetrect
 Ende waren seere wel te vreden.
 Nu hoort, wat die vrouwen seden:
 “Her GODEUAERT, heeft v al uergheten,
 445 Dat ghi ons allen had beheten,
 Dat ghi ons maken soudt een hof,
 Dat was een herde scoen belof,
 Daer wi ons in onthouden mochten,
 Waert, dat ons die DENEN sochten?”
 450 “Ghi urouwen, en laet v niet uersaghen:
 Wi moeten uernemen ende uraghen
 Om calc, omme stene ten naesten velde.
 Buten DORNIKE op die SCHELDE
 Sijn mi stene te cope ghewijst
 455 Ende sijn mi herde sere gheprijsst.
 Ic sal daer senden ende doenre ghelden
 Ende doenre brenghen lants die SCELD.
 Nu uerstaet wel, dat ic spreke.”
 Dus quamen die stene hier van DORNEKE, [11r]
 460 Die sonder toelne waren brocht:
 Si waren ter kerken behoef ghecocht.
 Heer GODEUAERT seinde sinen knecht
 Om enen timmerman te TRECHT,
 Om enen metselaer te AKEN,
 465 Die sine borch soude maken.

DIe bode nam een spiete in die hant,
 Ende liep daer hi die meesters vant,
 Den enen vore den andren na.
 Hi brochse met hem te BREDA.
 470 [S]i seide[n]⁷: “Wi sijn wel gheraect,
 Laet sien, wat wildi hebben ghemaect?”
 Doen sprac heer GODEUAERT VAN DENEMERKE:
 “Welc tijt wildi gaen te werke?
 Hier es calc, stene ende hout,
 475 Hier es siluer ende gout,
 Helpt mi visieren op v beste.

---

7. Hs. Hi seide

Een huys met eenre sterker veste
 Namen wi gheerne, soe wi yerst mochten
 Op aenture, of si ons sochten
 480 Die wi in DENEMERKE lieten.
 Ic weet wel, dats hem sal uerdrieten,
 Dat wi hen sijn onseilt dus verre, [11v]
 Daer om sijn si op ons erre.”
 Daer quamen grauers al van GHENT;
 485 Men ghinc daer soeken tfondement.
 Die timmerman sprac: “Wi sal mi segghen,
 Waer selen wi dit werc toelegghen?
 Dese plaetse es ons te nauwe,
 En si dat [w]i⁸ ter neder houwe[n]⁹
 490 Bome, gheraemte, tafelen, scraghen.
 En doe[n]t¹⁰ al uter plaetsen draghen,
 Sonder den boem van werdicheden,
 Dien salmen kanten ende besteden
 Oft gheuele, dat men sochte,
 495 Datmen sciere vinden mochte.”
 Den boem vincmen ten iersten aen,
 Men kanten ende men deden daen,
 Alsoe die woorde waren ghesproken;
 Dat gheraemte waert te broken,
 500 Ende was ghedraghen van der plaetsen.
 Men ghinc daer timmeren ende maetsen
 Ene borch groot ende starc.
 Noyt sach man al selken werc,
 Noch te uoren noch daer na:
 505 Dat was die borch van BREDA. [12r]
 Doe die borch was volmaect,
 Die scone was ende wel gheraect,
 Dedemense rumen vanden spaenderen
 Men manden ende met groten paenderen.

---

8. Hs. mi

9. Hs. houwe

10. Hs. doet

510 **D**Oen was daer een hout ghekant,
Dat beste, dat noyt wies int lant.
Des waert heer GODEUAERT hier gheware.
Hi seide: “Meester, nu gaet hare
Ende berecht mi deser saken:
515 Wat wildi van desen houte maken,
Dat ghi hier hebt laten legghen?”
Die meester sprac: “Ic saelt v segghen,
Op dat ghi wilt die waerheit weten.
Ic hebt te beiden einden ghemeten,
520 Lancs ende dwers al omme ende omme:
Het es te cort tot eenre columne,
Het es te lanc tot enen blockele,
Het es te recht tot enen corbele,
Tot enen poyboeme eest te dicke:
525 Wat ic mete ende wat ic micke,
Ic en cant uertijmmeren niet ant huys.”
“Meester, soe maect daer af een cruys;
Wi en hebben gheen in onse capelle.”
Doen riep die meester enen gheselle,
530 Die werken conste metten formore.
Hi nam dat hout ende leidt' hem vore,
Hi seide: “Neemt, maect daer af een beelde,
[...]
Die aenden vronen cruce hinc,
Daer hi der glauï steec ontfinc
535 Ende een crone van doernen droech,
Doen men doer sine hande sloech
Twee plompe naghele, herde onsoete,
Ende ene doer beide sine voete:
Des moete hi sijn ghebenedijt,
540 Gheloeft ende ghedanct in alre tijt.”
Doen dat cruce was ghewrocht,
Warhet in die capelle brocht,
Ende gheset bouen den outaer,
Daer in stont herde menich iaer,
545 Tot dat gheuelte waert dien casteel;
Nochtien bleef dat cruce gheheel.
Ende doen die borch was daer neder,

[12v]

Quamen die van BREDA seder
Ende baden den hertoghe om dat cruys.
550 Hi gaeft hem, dat lone hem JHESUS! [13r]
Doen quamen papen ende clerke,
Ende droeghent in die prochi kerke
Met groter feeste ende met sanghe.
Hondert iaer of alsoe langhe
555 Stont dat cruce aldaer ter stede,
Daer het meneghe scone miracule dede.
Daer na in een wyndich weder
Viel die kerke lants ter neder
Op enen sente PAUWELS dach.
560 Te BREDA was groot hantgheslach.
Daer bleuen goede liede in doot,
Maer theilighe cruys had ghenen noot
Ende was ghebroken noch ghespleten.

NU willic v voert doen weten
565 Van enen mirakel, diet heeft ghedaen.
Een meester smit was op ghestaen
Voer den daghe ende soude gaen smeden;
Sijn wijf was op ende soude gaen kneden.
Met luder stemmen riep si: "HILLE,
570 Staet op, ghi ligt te langhe stille!
Staet op, ghi soudt gaen weinden tmout."
"Moeder, HILLEKEN is al cout,"
Sprac dat kint, dat bi haer sliep.
Anderwerf dat knechtken riep: [13v]
575 "Moeder, HILLEKEN is al doet!"
Die vrouwe met der haeste scoet
Voer dbedde, daer dat kint op lach,
Ende doe die urouwe haer kint besach,
Seide si: "HEINRIC, gaet ter dore,
580 Wect op alle onse ghebuere,
Ende doetse comen met groter haeste."
Doen quamen, die daer woenden naeste
Ende dreuen groot misbaer.
Doen quam noch een vrouwe daer,
585 Als diet kint wilde besien.

Si seide: “Nu valt op uwe knien,
Alle die sijn binnen den huys,
Ende roept ghenade aent theylighe cruys
Wenender oghen, wringhender hande,
590 Ende belouet uwe offerande
Den heylighen cruce na uwe uermoghen.
Theylighe cruce sal v uerhoghen
Ende uerbliden in corter tijt:
Het heeft soe meneghen mensche uerblijt,
595 Die aen hem riep in sijnre noot.”
Doen saghen si een plecsken bloot
Den kinde op sine wanghe staen; [14r]
Het sprac ende hadde lijf ontfaen.
Dat dede die cracht van onsen here,
600 Die wil, datmen den cruce ere,
In die ere den cruce vrone:
Dit was een miracule scone.

NU hoort vanden DENEN uoort:
Dat si van BREDa waren uerstoort,
605 Dat hadden si seer wel uerdient!
Daer si plaghen te hebben urient,
Hadden sijt alsoe uerloren,
Dat sise quamen helpen storen.
Die DENEN waren van quaden aerde:
610 Coren, swijn, scaep ende paerde
Namen si haren gheburen
Ende ander goet in allen vren.
Wat si consten gheprynden,
Men dorster ghenen bode na sinden.
615 Te ETTEN, te SPRUNDEL ende te ZUNDERT
Haelden si proyen, wies oec wondert,
Te GHILSE, te ALFEN ende te BAERLE
Haelden si proyen ende te HAERLE.
Si hadden waghene ende paerde
620 Ende loeden al dat si beghaerden. [14v]
Die DENEN hadden enen boet,
Ende loedent clein ende groet,
Wat dat si te laden vonden.

Wast in WALGHEREN oft in SCoudEN
 625 Te CRUNIGHEN, te PORTEGALE,
 Te YERSIKE, te REYMERSWALE
 Daden si den lieden toren
 Aen haer beesten ende aen haer coren:
 Clederen, bedden, saergien, dwalen,
 630 Si droegent wech sonder betalen.
 Tusschen MUDEN ende der GOUDE
 Mochte niement tsijn behouden:
 Si brochtent al ten BRUNEN STENE.
 Wat si brochten, was al ghemene.
 635 Dus regneerden si dertich jaer
 Ende leueden sonder vaer.
 Dat en was hem niet ghenoech,
 Si moesten hebben al haer gheuoech
 Van sconen vrouwen ende van maeghden,
 640 Die herde sere daer ouer claeghden.
 Doen quam een hertoghe in BRABANT,
 Die hem der saken onderwant.
 Hi ontboet met haesticheden [15r]
 Den raet van sinen goeden steden,
 645 Die daer quamen, soe si yerst mochten,
 Met groter claghen, die si brochten.
 Die liede clagheden al ghemene
 Ouer die DENEN van BRUNEN STENE,
 Van groter iammerliker scaden,
 650 Die si hem alle daghe daden.
 Doen sprac die hertoghe van BRABANT:
 “Die duuel brachse hier int lant,
 Die hier driuen dese ghewelt;
 Moetic leuen, het wort gheueit.”
 655 Noch sede die hertoghe van BRABANT:
 “Laet sien, hoe meneghen seriant
 Seldi mi lenen? ic salre trecken
 Ende bestriden die DEENSche recken.”
 Doen sprac die raet van dien steden:
 660 “Op dat ghi BRABANT wilt beureden,
 Soe lenen wi v .ccc. man,
 Helme opt hooft ende halsberghe an.”

Die hertoghe liet hem wael ghenoeghen.
 Hi seide: "Laet sien, wie sal nu moghen
 665 Ons leiden voer den BRUNEN STENE?"
 Mijn heer van WESEMAEL sprac: "Mijn leen [15v]
 Wil ic verdienen als ridder bout;
 Ic en beghere gheen ander gout.
 Nu blijft te Gode, nu vaer ic henen,
 670 God gheue mi seghe ieghen die DENEN."
 Doen trac wech die ridder bout
 Met sinen lieden te TUERNOUT.
 Daer dede die here van WESEMALE
 Toe legghen een grote bale
 675 Gheuolt met hoye ende uast beslaghen;
 Dat dede hi legghen op enen waghén,
 Ghelijc oft waer ghewant van GHENT.
 Die DENEN reden daer omtrent
 Als die gherne hadden ghewonnen,
 680 Hadden si gheconnen.
 Daer toe waren si snel;
 Dat wisten die van BRABANT wel,
 Die te TUERNOUT laghen.
 Si seinden haren waghén
 685 Te MINDERHOUT in die struellen,
 Daer mede twee ghesellen,
 Ofmen yet uername,
 Datmen ghelopen quame,
 Ende daedt den vrienden weten, [16r]
 690 Des en es niet uergheten.
 Doen die DENEN quamen,
 Ende si die twee uernamen,
 Die een reet te TUERNOUT waert
 Op dat een waghén paert;
 695 Hi seidt den here van WESEMALE.
 Si wapenden hem allen wale.
 Doen si wel ghewapent waren,
 Reden si tot eenre scaren.
 Met .iij.^c platen
 700 Quamen tot HOECHSTRATEN.
 Si vraechden omme die DENEN.

Men seide, si waren henen:
Hier voer een waghē met ghewande,
Dien hebben si onderhande.
705 Van WESEMAEL, die here bout,
Reet hem na te MINDERHOUT:
Daer stonden si ouer den waghē.
Doen worden si uerslaghen:
.Xxv. bleuer daer doot,
710 Sine weerden hem cleen noch groot.
Haer wapene worden hem uyt ghetrect,
Ende daer waerden mede ghedect [16v]
Si .xxv. van BRABANT,
Die gheleiden soudē tghewant
715 Ten BRUNEN STEEN te BREDa.
Dander here dat quam na.
Doen die van BRUNEN STEEN uernamen,
Dat die .xxv. quamen,
Si waenden wel, dat vriende waren
720 Ende lietense bouen uaren.
Si hadden die selue wapene ane,
Die die DENEN voerden dane:
Wapenroc ende tornikele,
Ketelhoede, beckennele.
725 Si brochten die selue paerde ghereden,
Die die DENEN hadden bescreden;
Dus waren die DENEN bedroghen.
WESEMAEL quam na ghetoghen.
Hi riep: "Slaet doot, slaet doot, slaet doot
730 Jonc ende out, clene ende groot!
Dus daden die DENEN haren fijn.
Ic bidde hem allen, die hier sijn,
Dat si bidden uoer die ziele
Gode ende sente MICHIELE.
735 Die BRABANTSOEN senden te hant [17r]
Om den hertoghe van BRABANT,
Dat hi quame ten BRUNEN STENE.
Sine bliscap was niet clene.
Hi loech die wile dat hi las,
740 Dat BRUNEN STEEN ghewonnen was.

Hi seide: “Loept weder tote BREDA,
Ic saldi morghen volghen na.”
Die edele hertoghe hilt sijn woort;
Des ander daghes reet hi voort.

745 Hi reet van BRUCELE te BREDA.
Hem uolghede menich mensche na,
Om te siene dat abuys,
Hoet uaren soude metten huys.

750 **D**Oen die heren te gader quamen,
Hadden si groten raet te samen.
Daer en halp niet toe ghesproken,
Die borch moeste sijn tebroken.
Men brac die borch ende worpse neder.
Die hertoghe reet in BRABANT weder,
755 Ende uerde met hem die iuwele
Clene ende groet van dien castele;
Die stene ende thout gaf hi der poort.
God loent der ziele, dat es doort.

AMEN.